

אורות בכרמל

ישיבת "אור וישועה" חיפה

כסליו תשפ"ו

ענייני דינמא

מלחמת הדיעות

הרב אליהו רחמים זייני שליט"א - נשיא הישיבה

מה רצו היוונים מעם ישראל?

אנו מתקרבים לימי החנוכה, בהם אנו מציינים את ניצחון עמנו על יוון, על כל מה שניצחון זה כולל. מאבק היסטורי זה טעון בירור: בתפילת 'על הניסים' אנו אומרים "מסרת טמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקי תורתך". אם כן, מאבק זה הוא הרבה יותר מאשר מאבק לאומי. מהי אם כן פשר ההתנגשות הזו? רק כאשר נברר זאת, נוכל להבין על מה ולמה קבעו חז"ל את חנוכה, ומדוע אנו מקיימים אותו עד ימינו.

מי שהקדיש לא מעט לבירור עניין זה הוא המהר"ל מפראג, בספרו 'נר מצוה'. מן הראוי לציין עובדה אחת לפני שניגש לדבריו, והיא שהמהר"ל חי בתקופה שבעיר פראג היה מרכז מדעי חשוב, בו עבדו ועסקו במחקר האסטרונומי והמתמטיקאים טיכו ברהה ויוהאן קפלר. תלמידו של המהר"ל, רבי דוד גנז, היה שותף לעבודתם ולמחקריהם, ודן בסוגיות שונות עם המהר"ל עצמו.

המהר"ל ניגש לחנוכה מתוך חזון דניאל, בו מתנבא דניאל על ארבעת המלכויות - ארבע אימפריות, השולטות על עם ישראל בזמן הגלות. וכך הוא כותב ביחס למלכות השלישית - מלכות יוון:

שלטון השכל

"...שהמלכות הזו (יוון) היה בו החכמה והתבונה...כי כל ענין המלכות זה שהיו מבקשים החכמה...ולכך היו נותנים דעתם על

התורה ולבטל אותה מישראל, כי לא היו רוצים שתהיה החכמה, בפרט שהיא יותר חכמה והיא יותר עליונה מן החכמה האנושית שהיה להם, כמו שהיא התורה שהיא החכמה על הכל..."

לראשונה בתולדות האנושות מופיע סוג של חכמה, שונה ממה שהיה מוכר עד אותו זמן. בתרבות יוון לומדים על העולם על ידי בחינה ובדיקה שלו. הם לא קובעים ולא מצהירים דבר מבחינה מדעית מבלי לבדוק זאת בשטח. זה מתחיל בעיקר עם אריסטו - הראשון בפילוסופי יוון שדרש מן האדם להכיר את הדברים מתוך ניסיון של החיים, לבדוק כל דבר. כמובן שגם לפני כן היו ידע וחכמה, אלא שהן היו בגישות אחרות. תרבות יוון חידשה שיש לבחון הכל לפי ההיגיון והשכל האנושי. ולכן אומר המהר"ל שהם "מבקשים החכמה", וכוונתו היא לסוג המסוים הספציפי הזה של חכמה, לא שיוון המציאה את החכמה, שהרי כידוע שנים רבות לפני יוון אנו מוצאים אנשים חכמים ותרבויות עשירות.

על מנת לתאר את רמת הידע המדעי לפני יוון, אציין שבשעה שארכיאולוגים החלו לחקור את מצרים העתיקה וביחוד את הפירמידות, התברר שרבים מהם מתו זמן קצר לאחר שנכנסו לפירמידות. במשך שנים רבות לא הבינו החוקרים את פשר העניין, והעלו השערות שאולי יש שם חידקים מיוחדים שאדם אינו חסין מפניהם. עד שמצאו בכמה מקומות שבכניסה לפירמידות, מעל השער, יש חתיכת אורניום, וככל הנראה נפגעו אותם חוקרים מהקרינה הרדיואקטיבית. ומהיכן הגיע אותו אורניום? מתברר שהאורניום הגיע מהונגריה! מצרים העתיקה שלחה לפני 4000 שנה אנשים להונגריה כדי להשיג אורניום, כשהרדיואקטיביות התגלתה רק במאה ה-20! זה מוכיח שהיה להם ידע נרחב ביותר. אנחנו, עם ישראל, לא צריכים הוכחה מאורניום בשביל לדעת שהמצרים היו חכמים. אם היינו זקוקים למשה רבינו בכבודו ובעצמו בכדי להתמודד איתם, והחרטומים אף היו מסוגלים לעשות את המכות הראשונות בעצמם, ודאי שהיו חכמים מאוד. העולם העתיק אינו בור וטיפש, כפי שהעולם המערבי אוהב להציג אותו.

הזמינו
עלוני
למקום מגוריכם

הצטרף גם אתה
להפצת עלוני אורות בכרמל!
והיה שותף בהגדלת תורת ארץ ישראל בתפארתה

צור קשר
יונתן
058-632-4642

קיומה של אמת מוחלטת. ההשלכות של גישה זו גדולות מאד. שהרי אם כל הידע מגיע מהעולם האנושי, אזי אין משהו מעבר למימד האנושי, או לחילופין - אין כל קשר ביניהם.

נמר בעל ארבע כנפיים

על פי חזון דניאל מבאר המהר"ל שמלכות יוון "דומה לנמר. כי זאת החיה היא עז ביותר, ושייכת אל אשר הוא מוכן אל החכמה. ... ולכך ישראל הם עזים שבאומות. ודע כי החומר הוא מתפעל, ולכך אנשים שהם בעלי חומר אינם עזים וקשים. אבל ישראל שנתנה להם התורה - הם עזים וקשים לגמרי. ודבר זה ביארנו בכמה מקומות. ולכך ראה דניאל אומה זו - שהיא מוכנה לחכמה - ראה אותה נמר שהוא יותר עז". אנשים שאוהבים ללמוד, קופצים לשאול שאלות. מי שקופץ לשאול שאלות, זה מי שמעוניין להשכיל, ולא לקבל סתם ככה את מה שאומרים לו. מסיבה זו יוון נמשלה לנמר שהוא קופץ ועז. ולכן העימות בין יוון לישראל הוא בלתי נמנע. שתי אומות בעלות עזות שונה לחלוטין זו מזו. אחת בתחום אחד, והשנייה בתחום אחר.

"ולפיכך האומה זו בקשה שיכתבו להם חכמים התורה יוונית...". במאה ה-3 לפני הספירה הנוצרית שלט במצרים מלך יווני מבית תלמי. הוא בנה באלכסנדריה את הספרייה הגדולה ביותר בתולדות האנושות עד אז, והיו שם כל הספרים של כל העמים והתרבויות והשפות. יום אחד הוא נכנס למנהל הספרייה ושואל אותו: האם יש לנו את כל הספרים? אמר לו: כן, חוץ מאחד. שואל תלמי: איזה ספר? אומר לו מנהל הספרייה: התורה של עם ישראל, כי הם מסרבים לתרגם. המלך תלמי מבקש מחכמי ירושלים לתרגם את התורה. הבעיה היחידה עם בקשה זו היא שאסור לתרגם את התורה. מאידך, היהודים חיים תחת שלטון יווני, ואינם יכולים לסרב. ומה הבעיה לתרגם את התורה? עלינו לדעת, שהשפה היא כלי עבורנו לבטא את כל מה שאנו חשים, היא דבר המשקף את התרבות שלנו, ולכן לא ניתן לעבור משפה לשפה. זה בלתי אפשרי. מי שיעיין בתנ"ך מתורגם לאנגלית, יראה כיצד שם ה' מתורגם ל- THE LORD, כמו בפרלמנט. על כל פנים, העזות היוונית היא תאוות הידע, ומשום כך ביקשו היוונים לחקור את כל המציאות כולה, ומתוך כך התגלגל התרגום לתורה.

בהמשך, מביא דניאל תיאור מוזר, שיש

הוא אומר שהוא שינה את דעתו, והחליט לברוא עולם, בנקודת זמן מסוימת. דבר שאינו מתקבל על הדעת ועל ההיגיון, מפני שלא ייתכן שיהיה שינוי בקב"ה, ולא ייתכן שיהיה רצון לקב"ה לברוא עולם, שהרי כל רצון הוא תוצר של חוסר, ניסיון להשיג דבר שאינו קיים כעת. זו חשיבה לוגית. ההיפך הגמור מחשיבה שמגיעה מעולם רוחני. גם היום יש תפיסה כזו אצל אנשי מדע שאינם אנשי אמונה. בעולם שלנו, בעולם רוחני, כל זה שגוי מפני שיש בו הסקת מסקנות ביחס לשינוי ולרצון הא-להי, מתוך מה שאנחנו מכירים בעולם החומרי, כאשר הדברים שונים בתכלית.

אנחנו באים בשם התגלות אלהית והם באים בשם גילויים אנושיים

ההבדל בין שכל לחכמה

ה'שכל' הוא כושר הניתוח. היכולת לנתח משהו מורכב. אך ה'חכמה' היא דבר אחר לחלוטין. זו הבנה מעמיקה של החיים. עשרות בשנים לימדתי במוסדות להשכלה גבוהה. פגשתי אנשים מוכשרים בעולם המדעים, אבל רחוקים מאד מכך בכל הנוגע להבנת החיים שמחוץ לתחום הידע שלהם.

אבא מארי דגל בגישה שאם יש יהודי שכופר בה', זה אומר שברקע שלו ישנה בעיה קשה בינו ובין הקב"ה שהוא לא ידע להתמודד איתה. אדם שהתמודד עם משהו קשה, יכול להגיע לכעס על הקב"ה. בעיות באמונה אצל יהודים אינן טבעיות להם, ולכן כנראה שקרה משהו בחייהם שגרם להם להתנגש עם האמונה. אבל כדי להבין זאת צריך להיות בעל חכמה. וממשיך המהר"ל: "והחכמה שהיא על הכל לא שייך אל האומות". חכמה המקיפה את כל המציאות לא שייכת לאומות העולם. בלתי אפשרי שגוי יבין את המציאות כמו שצריך, אפילו יהיה זה גדול הפילוסופים. לעולם יישאר משהו בעייתי. אנחנו באים בשם התגלות א-להית, והם באים בשם גילויים אנושיים. אצלם האמת היא מה שהם הצליחו להשיג, ואנחנו מצהירים על

על כל פנים, יוון התחילה ללמד את האנושות לבדוק ולבחון כל דבר, ורק אח"כ להסיק מסקנות. עד אז האנושות קיבלה את העולם כפי שחשה אותו, וקיבלה מאבותיה במסורת, ולא כתוצאה מבדיקות מדעיות. הגישה המדעית לחקר העולם התחילה ביוון. ולכן אומר המהר"ל אומר "כי מלכות זה הוא כנגד ... השכל" - יוון שואפת לשכל ורוצה אותו. ומה היחס שבין החכמה לשכל? נראה בהמשך.

התנגשות בלתי נמנעת

בנקודה זו מתחילה ההתנגשות שבין יוון וישראל, המגיעה בשיאה לכך ש"היו נותנים דעתם על התורה ולבטל אותה מישראל". גישה כזו חייבת להתנגש חזיתית עם הגישה היהודית לגבי מדע וחקר הבריאה. בהשקפה היהודית, כל הידע על העולם מתחיל בהתגלות א-להית, אמת היורדת מן השמים, בשונה מגישת יוון לפיה המדע מגיע מהארץ, מהאנושי. במסגרת המדע בוחנים דברים על בסיס מה שהחושים שלנו מסוגלים להשיג במציאות עלי אדמות. ולכן אם ננסה להסביר לאדם שאיננו מאמין מהי נשמה, הוא כלל לא יוכל להבין זאת, שהרי בצילומי רנטגן לא רואים נשמה, היא איננה חומר מוחשי שניתן לראות..... ולכן יאמר לנו אותו אדם: "אתה אומר, כי אתה מאמין". הגישה הזו גורמת לרבים לקושי בשילוב דת ומדע.

אנחנו האנסטיזה לגישה זו. אנו דוגלים בעולם תורה שונה בתכלית, בו הידע אקדמי רק מחזק את הקשר לתורה ולמצות! לא צריך להיות פשרן בענייני אמונה וקיום המצוות, כדי להיות פרופסור חוקר. היוונים אינם מקבלים זאת. הם לא היו מוכנים לקבל מושג של אמת המגיעה מן השמים. ולכן הם ניסו למחוק אותה. על פי התורה אדם המחלל שבת חייב מיתה. אדם שחי בעולם יווני לא מסוגל להבין את זה: הוא נוסע ברכב לטייל ביום מנוחה, ולא מסוגל להבין את דין התורה. נוסף לכך, כל יהודי עושה ברית מילה. שואל בזעזוע אותו אדם "למה לפגוע בגוף???", לאכול חזיר זה דבר חמור מבחינתנו, אך הוא יאמר: דווקא זה טעים!

מבחינתו, העובדה שהקב"ה ברא את העולם זו קטסטרופה. וכך אמנם מתחיל להציג ספר הכוזרי את התפיסה היוונית, לפיה לא יכולה להיות בריאה. לא יכולה להיות התחלה לעולם, מפני שאם הקב"ה בשלב מסוים מחליט לברוא את העולם,

בשבילך, ואת אמרת עזבתי ושכחתי...? אמרה לפניו: רבש"ע, הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך, שמא לא תשכח לי מעשה העגל? אמר: גם אלה תשכחנה. אמרה לפניו: רבש"ע, הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך, שמא תשכח לי מעשה סיני? אמר לה: ואנכי לא אשכחך". עולה מהמדרש שלעם ישראל אין, ולא תהיה שכחה והסרה מלפני ה', לא משנה כמה חמורים יהיו מעשיו!!

הוא א-להינו הוא אבינו הוא מלכנו

מדוע המהר"ל מדגיש זאת? מכיוון שבתקופות רבות לאורך ההיסטוריה היינו די רחוקים מה'. בעוונותינו הרבים לא עשינו מה שה' מצפה. על כך יש להוסיף את העובדה שהמהר"ל עצמו חי תחת שלטון נוצרי, כשהנצרות דוגלת בדיוק באותו רעיון יווני, לפיו עם ישראל חטא ולכן ה' עזב אותו. ולא רק הנצרות דוגלת בכך, אלא גם האסלאם. מכל מקום, מדרש זה נכתב לפני התקפות הנצרות על עם ישראל. 2000 שנה תחת עול גויים, עלולות לגרום ליהודי להשתכנע מאותם המסרים. ומדרשים כאלה מחזקים את עם ישראל ולא נותנים לו ליפול, אפילו בשעות הקשות של ההיסטוריה. זהו סיפורו של חג החנוכה. הסיפור על חיזוק הקשר שלנו לרבש"ע דרך האמונה, למרות ניסיון הגויים לייצר נתק, כפי שהיוונים ניסו לעשות, עם פיתוח שיטה מדעית מחקרית, המתעלמת מהעולמות הרוחניים, וממילא מכל הסמוי לעין חומרית, עד כדי כפייה וגזירות דת נגד עמנו. אולם כפי שאז היוונים נכשלו וירדו מבימת ההיסטוריה, כאשר אנחנו עדיין נמצאים עליה, כך שום אומה ותרבות לא תצליח לנתק אותנו מאבינו שבשמים לעולם!! חנוכה שמח.

של עם ישראל, בניסיון לגרום לכך "שלא יהיה ח"ו לישראל מעלה א-להית". מהי אותה מעלה א-להית שניסו היוונים למחוק? הראי"ה קוק בספרו 'אורות' כותב שאילמלא חטא העגל, ההבדל שבין ישראל לעמים, היה גדול הרבה יותר מההבדל שבין אדם לבהמה. רבים מחכמי ישראל פסקו להלכה שיהודי שלוחץ יד לגוי צריך נטילת ידיים. ההבדל שבין ישראל לעמים הוא תהומי, גם אם לא תמיד נראה כך.

כתבו לכם על קרן השור

הכפייה היוונית נעשית על ידי הדרישה "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק בא-להי ישראל". "כי אמרו מצד שישראל עשו את העגל מיד שהוציא אותם ממצרים... כי הדבר שהוא בעצם הוא ראשונה, והעגל היה ראשון. וזהו מה שאמרו כתבו על קרן השור. לא אמרו כתבו על נייר, כי הקרן היה מן השור עצמו, ור"ל שעשו העגל. והחטא זה דבר עצמי להם ולא דבר מקרה. ולכך אין להם חלק בא-להי ישראל..."

היוונים מנסים לייאש אותנו מהקשר עם רבש"ע, על ידי הדגשת חטא העגל המעיד על כך שלמרות מה שה' עשה לנו, מיד ביציאתנו ממצרים, עם קבלת התורה, חטאנו. וזה מורה לכאורה על ניתוק שיש בין ה' לעם ישראל. ועל כך משיב המדרש: "ותאמר ציון עזבני ה'..." אמר ריש לקיש: אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: רבש"ע, אדם נושא אשה על אשתו ראשונה זוכר מעשה הראשונה, אתה עזבתי ושכחתי. אמר לה הקב"ה: בתי, י"ב מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל, ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון... וכולן לא בראתי אלא

לעמוד עליו: "כי החכמה מתפשטת לכל הצדדים לאורך לרוחב ואין לה גבול כלל... לכך היה מדמה זה לנמר שיש לו ארבע כנפיים". דניאל רואה בחלומו נמר שיש לו ארבע כנפיים. יצורים מסוג זה, נמצאים בוריאציות שונות בכל המיתולוגיות של המזרח התיכון. ולא שם בלבד. אך לא מדובר בסיפורי פנטזיה טיפשיים מהעולם העתיק. המיתולוגיות ביטאו באופן מוחשי את האמונות והתפיסות של אותן תרבויות. ארבע הכנפיים מבטאות את ארבעת כיווני העולם - דרום, צפון, מזרח ומערב. ולכן על האומה היוונית יאמר דניאל "די תשלט בכל ארעא" - משום שיש בה חכמה, היא תשלוט בכל הארץ.

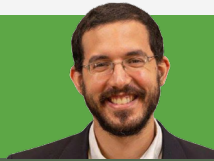
מדוע רצה ה' בהתפתחותה של חכמה מסוג זה? מדוע יוון קיבלה כח ושלטון בעולם? מכיוון שהאומה הזו הרגילה את העולם לחשוב ולהתמודד! אמנם, לא תמיד עשו זאת בדרך מועילה, אך בסופו של דבר, כיום, לדוגמא, אין בכל העולם מישהו שלא משתמש במחשב. ומי שעמל על הפיתוחים שהובילו למחשב הזה, הוא העולם המדעי, והיסודות לעולם המדעי נוצרו ביוון. ה' עשה זאת כדי לקדם את העולם. הבעיה הייתה הניסיון "לבטל מישראל מעלת התורה הא-להית, וכל דבר א-להי". הרצון לבטל את המימד הא-להי של עם ישראל ושל התורה!

היכן המהר"ל רואה זאת? רב אחאי גאון בשאלות, כותב שהיוונים דרשו מאיתנו: כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק בא-לוהי ישראל. לראשונה, ישנה כפייה אלילית על עם ישראל, אך בשונה מכל מה שהיה קודם לכן: הכפייה המרכזית אינה על ביטול מצוות עשה ועבירה על מצוות לא תעשה. אלא כפייה על האמונה

"הנרות האלו אנו מצליקים..."

מהשבה

הרב ברק דגבלי - ר"מ בישיבה

אך לא בחר בזאת מתוך גבורה עוצמה ובחירה.

בפרשת מקץ, שבת חנוכה, אנו רואים גבורה מסוג נוסף ואולי הרמה הגבוהה מכולם. יוסף הצדיק רואה את אחיו ולא מתוודה אליהם. לכאורה יוסף מתנכל עליהם, מחייב אותם להביא את בנימין ולצער את אביו. אך למעשה יוסף רוקם לאחיו את הדרך לחזור בתשובה אמיתית ושלמה. מעשיו מובילים לכך שבני יעקב רואים בקלון "בנה של רחל" ולא עומדים מנגד, דור האבות והבירור תם, וכעת מתחיל דור הבנים והאיחוד. גבורתם של האחים באב לידי ביטוי בכך שהם "מתגברים" על הרצון הפנימי "להיפרדות" מבני רחל, כמו שעשו מספר שנים קודם לכן במכירת יוסף, ובמלחמתם על בנימין. זוהי פעם ראשונה בהיסטוריה שאח מוכן להילחם עבור אחיו על אף שהוא "סרח" מן הדרך. מאבק שהוא היסוד לאחדות ישראל. אחדות בעם ישראל זה לא דבר פשוט, זוהי עבודה ומאמץ יום יומי המצריך גבורה והתגברות, אך היא הבסיס ליסודו של עם ישראל.

יעקב אבינו הדבק ברצון להיות הממשיך של אברהם אבינו על אף הקשיים, השומר על המוסר והצדק אף במקום מלא מרמה וחטאים, המוכן לצאת למאבקים קשים, מכין את הדרך לבניו. הדרך שבנויה על שני מישורים חשובים, אחד השמירה אל הטהרה וההמשכיות והשני שמירה על אחדות ישראל ומאבק למענו.

אנו נמצאים בימי חודש כסליו. גבורתם של המכבים בימים אלו, גבורה צבאית ותרבותית, הינם המשך של גבורת האבות והשבטים, גבורת המאבק על היעוד, על המוסר, על הטהרה ועל האחדות, ואנחנו ממשיכי דרכם.

הזה יעקב אבינו מצהיר "עם לבן גרתי" וחז"ל ממשיכים - "ותריג (אותיות גרתי) מצות שמרתי". להקים משפחה ולעמוד איתן על ערכים במציאות כל כך מושחתת מצריכה רמת מוסריות גבוהה, במילים אחרות, מצריכה גבורה מוסרית גבוהה.

בפרשת וישלח, אנו כבר פוגשים "יעקב" מסוג שלישי. יעקב - היוזם! יש פעמים בחיים, שיש צורך ליוזם מאבקים כדי לעמוד על ערכים. יעקב אבינו נולד בביתם של יצחק ורבקה, צדיקים גמורים, אילולי רבקה ולבן - האחים, יעקב אבינו לא היה מגיע לרגע בו הוא יוזם מאבק מול עשיו. עד כה המאבקים היו במציאות של אילוף, אבל כעת יעקב אבינו שולח מלאכים לקרוא לעשיו. אמת, יוזמת המאבק היא לא פשוטה, ויעקב אבינו נדרש להילחם בשתי חזיתות. הראשונה מול המלאך בה יעקב מנצח וזוכה להכרה בשם "ישראל" על אף שנפצע בירכו. לאחר מכן הפגישה מול עשיו הפיזי היתה יותר פשוטה. אף כאן אנו פוגשים בגבורת המלחמה בגבורת הרוח המקדימה לה.

בפרשת וישב, אנו ממשיכים עם הדמות שמבטאת את תולדותיו של יעקב - אלה תולדות יעקב - יוסף. יוסף נמכר לעבד ויורד מצרים. חז"ל משבחים את יוסף בכך שלא הסתיר את היותו עברי. עמידתו האיתנה והצהרתו כעברי, חייבו אותו לא להתפתות ולשמור על טהרתו. יוסף הוא "הצדיק" שלא נופל בחטא. יוסף ממשיך בדרכו של אביו בכך שהוא מבטא את "הגבורה היהודית" שביטא עם ישראל לאורך ההיסטוריה כולה, בכך שהוא לא מטשטש את זהותו ושומר על טהרתו למרות כל הטומאה הרובצת מבחוץ. בקלות יכול העם להסיר מעליו כל מחויבות ולהשכיח את היותו עם סגולה,

גבורת יעקב ובניו

אנו בפתחו של חודש כסליו. חודש שמבטא את גבורת המכבים וניצחונם על היוונים ותרבותם.

בחודש זה אנו קוראים את הפרשיות העוסקות בדמותו של יעקב אבינו, ובדמותם של השבטים, ולא בכדי. דמותם של יעקב והשבטים מהווים דמות וסמל לגבורה בכלל המישורים ועליהם נרחיב בשורות הבאות.

הבסיס לגבורתו של יעקב מוצג כבר בתחילת פרשת תולדות, הפרשה הראשונה שאנו נקרא בחודש כסליו. יעקב, ה"איש תם יושב אוהלים", מופיע כניגוד וקונטרה לעשו, "איש ציד איש שדה", המייצג לכאורה גבורה פיזית, חיצונית אך רגעית. הגבורה של יעקב היא גבורת הדבקות במשימה וביעוד. יעקב אבינו מוכן להתאמץ, לרכוש בכורה, לקבל ברכות, מתוך הכרה עמוקה בערך הנשגב של להיות המשך לאברהם אבינו. בניגוד לעשו, ש"בזבז" את בכורתו לפי הצורך הרגעי, יעקב אבינו מגלה שגבורה נפשית המתעלה מעל צרכים גשמיים ומצבים מידיים, ומכוונת לדורות.

בפרשת ויצא, יעקב אבינו צריך לגלות גבורה מסוג נוסף. יעקב אבינו בונה משפחה ועובד לפרנסתו. לכאורה, מציאות חיים טבעית שמצריכה גבורה שאנחנו אפילו לא מכנים אותה ככזאת, באשר היא הדרישה והציפייה הנורמלית מכל אב למשפחה על אף הקושי והטרחה שבה. אך אצל יעקב היה מאבק נוסף. הקמת המשפחה והעבודה היתה בביתו של לבן. על לבן אפשר וצריך להרחיב לא מעט. לבן הוא ההפך המוחלט מיצחק אבינו. בעוד שיצחק אבינו הוא בבחינת "עולה תמימה", ללבן אין שום חלק עם תמימות כלשהי. הוא מרמה את יעקב, מוכר לו את בנותיו כרכוש, מחליף את משכורותו עשרת מונים, ובנוסף לכך הוא מלא בעבודה זרה, באידיאולוגיה ובהתנהגות שליליים. בתוך כל החושך

שבת שבו"ש

ב'שיבת ההסדר חיפה, "אור וישועה"

"אשר
בחר בנו
מכל העמים
ונתן לנו
את
תורתו"

שמיניס יקר!

**ישיבת 'אור וישועה'
מזמינה אותך לשבת שבועים!**

בתכנית

- מפגש מיוחד עם נשיא הישיבה הרב אליהו זייני שליט"א
- התוועדות ליל שישי
- עונג שבת
- שיעורים מפי רבני הישיבה

**פרשת וישלח
ט"ז כסליו**
(6 לדצמבר למניינם)

לפרטים והרשמה:

נעם נוימן: 053-228-2507 | יהונתן רביבו: 058-632-4642

כחיצים ביד גיבור כן בני הנעורים

להדליק את הנשמה היהודית - מדור לנוער

רק הוא.
הוא התקרב בזהירות ובהיסוס.
"מייקי ונבו עסוקים... אבל... חשבתי לבוא. לראות שוב."
יאיר נדלק מבפנים.
"בטח. תעמוד כאן." ההתרגשות מילאה את ליבו.
אבא התחיל לברך. בהחלטה של רגע, כיבדו את אמיר בהדלקה של אחד הנרות. אמיר זרח מאושר.
הנרות ריצדו באור זהוב וחם, כמו שורה של כוכבים קטנים שנחתו לחצר הבניין.
ואז אבא אמר בקול מלא חגיגות: "מעוז צור ישועתי!"
והקול שלו הדדה בין הבניינים.
יאיר הצטרף, ואז אמיר בשקט, מעט מאחור.
עוד דיירים יצאו מחדר המדרגות - זוג קשישים, משפחה עם ילדים קטנים, נערה עם אוזניות ביד.
השירה גדלה.
הפכה לשירה סוחפת.
"לעת תכין מטבח... מצר המנבח..."
הילדים מחאו כפיים בקצב.
הקשישים זימרו בניגון של פעם.
יאיר הרגיש שהחצר הקטנה הפכה לאולם ענק של לבבות מאוחדים.
הוא צד במבטו את אמיר - עיניו היו מרוכזות, כמעט בוערות. מתמלאות בתחושת שייכות חדשה.
אולי לראשונה.
כשגמרו לשיר, יאיר פתח את קופסת הסופגניות.
הריח המתוק מילא את האוויר.
"קחו, תטעמו", הציע לכולם.
אמיר לקח אחת, הביט בה כאילו זאת יצירת אומנות.
"חבל על הזמן... איך זה תמיד כל כך טעים?"
הוא צחק, ואפילו נשאר קצת אבקת סוכר על אפו.
ואז, כשהחצר התחילה להתפזר, אמיר נשאר עוד רגע.
"יאיר... אתה יודע", הוא התחיל לומר, "זה מוזר... כל החיים עברתי ליד חנוכיות ולא ידעתי מה זה. כאילו... זה של הדתיים. לא חשבתי שזה... של כולם."
יאיר הרגיש איך המילים שלו מכות בו כמו גל.
"זה בדיוק העניין", אמר לו בשקט.
"זה של כולנו."
גם אתם חלק מהעם הזה. גם לכם מגיע להכיר את האור שלו.
זה לא מועדון סגור. זאת משפחה.
ואני מרגיש... שזה התפקיד שלנו - של הדור שלנו - לפתוח את הדלת.
אמיר שתק רגע.
ואז אמר:
"אז... תודה. באמת."
הרגשתי... לא יודע... שייך.
אולי בפעם הראשונה.
יאיר החביא את ההתרגשות.
"זה רק התחלה", אמר.
"אם תרצה, נמשיך. אני אשמח."
אמיר חייך. "ברור שאני רוצה."

בדרכו חזרה למעלה, יאיר הסתכל על הנרות הדולקים בחצר, וזיקוק קטן של תחושה גדולה התלקח בליבו.
הוא ידע שהוא לא קירב המונים.
אבל הוא גם ידע שאפשר להתחיל מאחד.
ואחד זהו - זה עולם ומלואו.
הוא נשא מבט לשמיים, אל פס הכוכבים הדק שבצבץ בין הבניינים.
"מצדיקי הרבים ככוכבים", הדדה בו המחשבה.
הוא לא התכוון להיות כוכב.
רק אור קטן.
אבל אולי - אור קטן בדיוק מסוג זה - מדליק עוד אור.
ואז עוד אחד.
ואז עוד אחד.
ובעומק ליבו, יאיר ידע:
זו שליחות של דור שלם.
להחזיר לאחים האבודים את מה שתמיד היה שלהם.
להדליק להם את החנוכייה הפנימית - את הנשמה היהודית.
והוא?
הוא כבר התחיל.

הרוח החורפית של חודש כסלו סחפה עלים יבשים ברחבת הבניין. יאיר ירד במדרגות, עם שקית פתיליות ביד אחת ושמן זית ביד השנייה. הוא אהב להדליק בחוץ - ממש על פי ההלכה, "על פתח ביתו מבחוץ". זה נתן לו תחושה שכל האור הזה של חנוכה באמת יוצא לעולם.
למטה בחצר כבר חיכה אביו. "יאיר, תביא את הפתיליות, נתחיל בעוד רגע", אמר ופרש מגבת קטנה על שולחן הברזל הניצב לידו.
כשיאיר התקרב, הוא שמ לב שהם לא לבד. שלושה נערים מבניין סמוך עמדו מעט רחוק יותר, נשענים על מעקה. ברקע נשמעה מוסיקה מהסמארטפון שלהם, וריח עישון נדף ברוח.
הוא הכיר אותם - מייקי, נבו ואמיר. שלישייה שתמיד נראתה בדרך לאיזה מקום: מגרש כדורגל, פיצוצייה, קניון. לא מהחבורה שלו, אבל תמיד חייכו כשעברו לידו.

מייקי סימן עם הראש לכיוון החנוכייה.
"אה, אחי... אתם עושים פה איזה טקס?"
הוא נשמע באמת מסוקר.
נבו התקרב עוד קצת. "זה כאילו... מדליקים נר על כל מישור שמת?"
אמיר נתן לו מרפק. "עזוב, זה מהדברים הדתיים האלה... לא מבין למה עושים את זה בחוץ."
יאיר בלע את הרוק.
הוא הביט בהם - שלושה נערים בני גילו, בארץ ישראל, בחנוכה... ולא יודעים.
לא בקטע של צחוק, לא בקטע של אנטי - פשוט אין להם שום מושג.
אביו המשיך בהכנות ולא התערב.
יאיר התעשת וניסה לענות בנועם.
"זה לא נר זיכרון... זה משהו אחר לגמרי. זה כדי לפרסם את הנס."
מייקי גירד בראש. "איזה נס?"
באותו רגע בדיוק אביו התחיל לברך:
"ברוך... אתה... ה' אלוקינו..."

הנערים השתתקו, אולי בגלל הניגון, אולי בגלל האש שעלתה. הם התקרבו בסמוך לחנוכייה.
הברכה הסתיימה, והנר הראשון נדלק.
האור הקטן פיזר על פניהם הצללה עדינה, הם הביטו באור העולה כמו ילדים שחווים משהו קדוש בפעם הראשונה.
כשנגמר "הנרות הללו", יאיר הסתובב אליהם.
"רוצים שאסביר לכם?" הוא שאל בלי שתכנן.
נבו משך כתפיים. "יאללה. אנחנו פה ממילא."
יאיר סיפר. לא בדרשות - בשפה פשוטה: על מעטים מול רבים, על האור שלא כבה, על אומץ, על אמונה.
והם הקשיבו. באמת הקשיבו. אפילו אמיר, שהיה הכי אדיש, כיבה את המוסיקה. וכשהוא סיים, מייקי אמר: "לא ידעתי שזה כזה... עמוק. כאילו... זה לא רק נרות".
יאיר חייך. "כן. זה לא רק נרות".

הם נפרדו בנפנוף קל, אך יאיר נשאר עם תחושה מוזרה - התרגשות, מהולה בעצבות. "איך יש כ"כ הרבה בורות?" הוא לחש לעצמו.
למחרת, הוא ירד שוב להדליק אבל הם לא באו.
וגם לא ביום שאחריו.
הנרות עלו, אורם גדל - אבל הם נעדרו.
"אולי סתם היה להם קטע של רגע", אמר לעצמו.
אבל משהו בו צבט.
משהו בתוכו בער.
אחריות לא מוסברת.

הרגשה שזו משימה של כולנו - לא להשאיר אף אחד בחושך.
גם הם חלק מהעם שלנו.
גם להם מגיע לדעת מה זו ירושה שנמסרה כבר אלפי שנים. מגיע להם לדעת מה זאת באמת חנוכה...
הוא התחיל להרהר.
"אולי אני צריך לעשות משהו. אולי לא די שסיפרתי. אולי יש עוד דרך להאיר להם".

הוא לא חלק את זה עם אף אחד. לא הרגיש ראוי. מי הוא בכלל ש"יקרב רחוקים"?
אבל האור בנרות גדל מיום ליום - והוא הרגיש שהוא לא יכול להתעלם.
הרוח בערב השישי של חנוכה נשאה ריח של גשם קל, כזה שמלטף את הרחוב אבל לא ממש מרטיב. יאיר ירד לחצר עם קופסה גדולה של סופגניות שהכינה אימו. הסוכר הלבן זהר כמו פתיתי שלג קטנים על הריבה האדומה.

בחצר כבר עמד אביו ליד השולחן, מסדר את הפתילות.
"הבאת את הכיבוד?" שאל בחיוך.
"ברור", אמר יאיר, מניח את הקופסה. "חשבתי שאולי... עוד מישור ירצה לטעום".
אביו הביט בו לרגע בעיניים טובות, כאילו רואה מעבר למילים.
לפתע, שמע יאיר קול מאחור.
"יאיר! היי... רגע."
זה היה אמיר.

ש"ת

הרב חננאל עמי ישראל זיני - ראש מכון מחקר

שאלה:

שלום הרב,

אם הדלקנו נרות חנוכה, ואז אנחנו צריכים לצאת, מותר לכבות? אם כן: כמה זמן צריך לחכות שידלקו הנרות?

תשובה:

אמרו חז"ל במסכת שבת (כ"א): שהמצווה של נר חנוכה היא "משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק". והסבירו חכמי התלמוד שיש לפרש זאת בשני אופנים: (א) שמי שלא הדליק עם שקיעת החמה, עדיין צריך להדליק נרות חנוכה, כל עוד לא התרוקן השוק מהמוכרים. (ב) שצריך שהנרות ידלקו מהשקיעה, עד שהמוכרים האחרונים ילכו לביתם. ופירשו הראשונים (הרי"ף, הרמב"ם, הרא"ש ועוד) שהזמן משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, הוא כחצי שעה.

וכתבו חכמים אלה, שלאחר חצי שעה מותר לכבות את הנרות, וכן מותר להשתמש לאורם. וכן פסק השו"ע (אורח חיים סימן תער"ב סעיף ב'). אולם רב אחאי גאון בשאלות כתב שמה שנותר מהשמן בכל יום, מוסיפים עליו שמן ביום הבא לצורך ההדלקה. ומה שנותר מהשמן ביום השמיני צריך לשרוף, שהרי השמן הוקצה למצוה. וכן כתוב במדרשים, וכן כתבו כמה מהראשונים. וכן פסק השולחן ערוך (סימן תרע"ז סעיף ד'). ולפי דבריהם, אין כל היתר להשתמש בנרות לאחר חצי שעה, וכן אין לכבות אותם לאחר חצי שעה, מפני שהנרות הוקצו למצוה.

ויש שתירצו, שאין סתירה בין הדברים: שמי שאמר שמותר לכבות ולהשתמש לאחר חצי שעה, הוא במקרה שהתנה על כך מראש ואמר שלאחר חצי שעה יהיה מותר לו להשתמש בהם. אך אין זה כל כך פשוט.

ולכן אדם ירא שמים לא יכבה את הנרות לאחר חצי שעה שדלקו, אלא אם הוא דחוק כלכלית, או שלא יוכל להשיג שמן וכדומה, והוא שומר אותו לימים הבאים. ובמקרה כזה טוב שיתנה על כך שיכבה את הנרות לאחר חצי שעה.

וכן מי שצריך לצאת מביתו, ואינו יכול להשאיר את הנרות בלי השגחה מחשש דליקה - לכתחילה ידאג למתקן המגן על הנרות ומפניהם, באופן שלא יהיה חשש,

ואם אין לו ואינו יכול להשיג - יתנה מראש שיכבה את הנרות לאחר חצי שעה.

שאלה:

שלום הרב,

האם עדיף להדליק אחרי פלג המנחה, או כמה דקות אחרי צאת הכוכבים? במידה וכמובן אינני נמצא בבית בזמן השקיעה?

תשובה:

כתב הרמב"ם (הלכות מגילה וחנוכה פ"ד הלכה ה'): "אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין". אך הר"ן כתב שמה שכתוב בתלמוד שהמצוה היא משתשקע החמה, אינו בא ללמדנו שאין להדליק לפני כן, שהרי בערב שבת אנו מדליקים בהכרח לפני כן. אלא ללמדנו שעיקר המצוה היא בשקיעה. וכן כתבו ראשונים נוספים המדליק לפני השקיעה יצא ידי חובה, ולא רק בדיעבד, אלא אפילו לכתחילה, בשעת הדחק, ניתן להדליק לפני השקיעה, ובלבד שזה יהיה מפלג המנחה ואילך, בדומה לתפילת ערבית (עיין בבית יוסף סימן תער"ב). כלומר עד שעה ורבע זמניות לפני השקיעה. אולם גם לדעת המקילים יש לשים בחנוכה מספיק שמן שידלוק כחצי שעה אחרי השקיעה.

ואמנם הר"ן עצמו ציין שנראה מדברי בעל הלכות גדולות שאין להדליק לפני כן, שהרי כתב שבמקרה שהדליק לפני שקיעת החמה וכבתה לפני שקיעת החמה, חוזר ומדליק אותה משתשקע החמה, משום שהדליק אותה בזמן שאינו זמן המצוה. אולם, אחר בקשת המחילה, דברי בעל הלכות גדולות תואמים את דברי הר"ן, כיון שחייב להדליק את הנרות מחדש, רק אם כבו לפני השקיעה (ועיין עוד בשו"ת אבני נזר חלק או"ח סימן תצ"ז).

ולכן, למעשה, בשעת הדחק אפשר להדליק נר חנוכה מפלג המנחה (שהוא 60-65 דקות לפני השקיעה, בשעות רגילות בא"י בתקופת חנוכה), כפי שכתב

השו"ע (סימן תער"ב סעיף א') בדעה האחרונה. ויש לשים שמן שידלוק לפחות חצי שעה אחרי השקיעה. ועדיף להדליק זמן קצר לפני השקיעה מאשר זמן קצר אחרי צאת הכוכבים, שרוב זמן המצווה עבר.

שאלה:

ערב טוב הרב וחנוכה שמח,

הדלקתי חנוכה בבית, וכעת אני בבסיס, ואף אחד לא הדליק במגורים, האם אני יכול להדליק בברכה?

תשובה:

אמרו חז"ל במסכת ראש השנה (כ"ט). ש"כל הברכות כולן, אף על פי שיצא - מוציא, חוץ מברכת הלחם וברכת היין, שאם לא יצא - מוציא, ואם יצא - אינו מוציא". כלומר, שכל הברכות אף על פי שבידך ויצא ידי חובתו, מותר לו לברך לאחרים שלא יצאו ידי חובתם כדי להוציא אותם ידי חובה, חוץ מברכות הנהנין שאין בהם מצוה, שאינו יכול לברך לאחרים אלא אם כן אוכל איתם (רמב"ם הלכות ברכות פ"א הלכה י'). וכן אמרו חז"ל (שם כ"ט): "ובהלל ובמגילה, אף על פי שיצא - מוציא".

ועל פי זה כתב רי"ף ו' גיאת (הלכות ראש השנה ע"מ מ"ד): "כל המצות כולם כשמחוייב אדם בהם כגון תקיעת שופר וקריאת הלל ומגילה אף על פי שיצא ידי חובתו חוזר ומוציא ידי חובת אחרים", וזאת בתנאי שאינם יודעים לקיים את המצוה בעצמם. שכיון שכל ישראל ערביין זה לזה, אע"פ שיצא ידי חובתו, חיובו של חברו מוטל עליו, ולכן חוזר על המצוה כדי להוציא ידי חובה את חברו.

ולכן, אם אף אחד לא מדליק, אתה יכול לברך ולהדליק בשביל החיילים שנמצאים במגורים, אם יש שם אנשים שלא יצאו ידי חובת הדלקה. אבל טוב יותר, לעודד אחד מהם לברך ולהדליק בעצמו, וכך הוא גם יהיה מחובר יותר למצוה, לתורה ולקב"ה.

רוצים לשתף אותנו בדעתכם או תגובתכם בנושא מסויים?

**הארות והצעות יתקבלו בברכה!
מוזמנים לסרוק את הברקוד**

חדשות הישיבה

מלנוה מלכה מוליקלי

במוצאי שבת"ק לך לך זכינו למלנוה מלכה מוליקלי מיוחד ומרומם עם הרב יובל פרוינד סביב דמותו של האדמו"ר מפאסצ'נא הי"ד, בעל חובת התלמידים ואחד מגדולי המחנכים של תחילת המאה הקודמת

התנזרות הבתי חולים

"הקדוש גרף: הוא גימך חולים, דכתיב: 'וידא אליו ה' גאלני ממרא' - אלך איתך גמך חולים" (סוטה י"ד, א')

מיד שבוץ בימי רביצי אחר הצהריים קבוצת תלמידים מתלמידי הישיבה נוסעת לבית החולים רמב"ם בחיפה לקיים מצוות ביקור חולים, לשמח אותם, להציע כוס קפה ועוגה טובה, אשריכם ישראל!

שיחות של רבני הישיבה בישיבות תיכוניות

ראש הישיבה הרב יצירה העביר שיחה לתלמידי ישיבה תיכונית "יבנה" חיפה, בנושא תורת ארץ ישראל. הרב אבנר חזות, ר"מ שיעור א', העביר שיחה לתלמידי כיתה י"ב בישיבה תיכונית קרית אתא בנושא חשיבות לימוד התורה והשפעתה על חינוך, "חיי עולם נאם בתוכנו". הרב צדיאל כהן, רמ שיעור ב' העביר שיחה בישיבה תיכונית מירון, בנושא "תורת חיים".

הגיליון מוקדש
לעילוי נשמת החייל הגיבור
אורי משה בורנשטיין הי"ד

בוגר ישיבת ההסדר
"אור וישועה"
הפיץ אור ושמחה בכל אשר פגש
נולד בשבת חנוכה, ל' בכסליו
נפל בגבורה בקרב בעזה במלחמת חרבות ברזל

ח' תשרי התשפ"ה
מסר נפשו על קדושת העם, התורה, והארץ

יהי זכרו ברוך

עורך ראשי: יהונתן רביבו 058-632-4642
לפרסומים והקדשות בעלון: 050-446-5711

נא לשמור על קדושת הגיליון
כל הזכויות שמורות לישיבת "אור וישועה" חיפה

